

UNGDOMSVÅLD

AV JUSSI PAJUOJA

Ungdomsbrottslighetens särdrag

Martin Daly och Margo Wilson har i sin undersökning »Homicide« kommit till resultatet att den grupp som starkast påverkar våldstatistiken utgörs av unga män i svag social ställning. När våldet ökar växer de unga människors andel proportionellt sett mest samtidigt som brottslingarnas medelålder blir lägre.¹⁾

Den finska våldsstatistiken stöder Dalys och Wilsons observationer. Under våldshistoriens kulminationsperioder, d.v.s. under den österbottniska knivjunkerperioden på 1800-talet och under den stora våldsvågen på 1920- och 1930-talen, steg antalet personer som gjort sig skyldiga till våldsbrott till mer än tio per år och 100 000 invånare.²⁾ Samtidigt med att denna också internationellt sett höga nivå uppnåddes, sjönk brottslingarnas medianålder osedvanligt lågt, till c. 24 år. En medianålder som är så låg innebär i praktiken att andelen 15-29-åringar av alla dem som gjort sig skyldiga till livsbrott steg till mer än 80%.³⁾

På motsvarande sätt är fenomenets spegelbild sen, att då våldsbrotten minskar så fördelar sig brotten jämnt mellan de olika åldersklasserna samtidigt som brottslingarnas medianålder ökar. Då våldet på 1950- och 1960-talet sjönk till miniminivån i Finlands brottshistoria (mindre än 2 fall per år och 100 000 invånare) steg medianåldern för dem som gjort sig skyldiga till livsbrott till över 35 år. Detta i sin tur innebär att 15-29-åringarna bara var skyldiga till ungefär en tredjedel av alla livsbrott.

Sambandet mellan våldsökningen och brottslingarnas ålder kommer också till uttryck i utvecklingen under de senaste decennierna. Samtidigt som livsbrottens antal har stigit från de låga talen under 1950- och 1960-talet med ungefär 50% (från en nivå på ungefär 100 livsbrott per år till en nivå på 150 livsbrott) så har de 15-29-åriga brottslingarnas procentuella andel ökat från 35% till 45%.⁵⁾

Uppgifterna i Finlands våldsstatistik bekräftar således för sin del de observationer som Daly och Wilson gjort. Ju mere våld desto större är de unga brottslingarnas andel.

	Livsbrott/ 100 000 invånare	15-29-åriga brottslingar
Perioden med en hög våldsnivå under 1920- och 1930-talet	8-10	80%
Perioden med en låg våldsnivå på 1950- och 1960-talet	2	35%
Perioden med en stigande våldsnivå under 1970- och 1980-talet	3	45%

Under de senaste åren har man gjort liknande observationer också i de andra nordiska länderna. Då livsbrottens antal i Köpenhamn fördubblades under åren 1959-1983 ackumulerades tillväxten särskilt till gruppen brott begångna av unga män. ⁶⁾

De unga och rädslan för våld

En förklaring till varför man just nu talar så mycket om våldet bland ungdomen är alltså att också de unga brottslingarnas antal har ökat under de senaste decennierna i takt med att våldet har ökat. Detta är dock inte hela sanningen. Det förefaller nämligen vara så att just de ungas aggressivitet alltid betonas i offentligheten helt oberoende av om de unga vid denna tidpunkt utgör en verklig problemgrupp eller ej. I offentligheten har man i tur och ordning anklagat »gatans ungdom«, »platthattarna«, »motorcykelgängen«, »flåttiglockarna«, »deanarna«, »punkarna« o.s.v. för att vara våldsamma. En stämpling av detta slag av de unga som våldsamma behöver inte nödvändigtvis ha någon grund i verkligheten. Under 1950-talet uppfattades t.ex. platthattarna som et hot, trots att våld vid denna tid förekom exceptionellt lite blandt ungdomen. ⁷⁾

Å andra sidan kommer man i den offentliga debatten bara sällan ihåg att nämna att de ungas (i detta fall definierade så vitt att de omfattar alla mellan 15 och 29 år) andel av dem som gör sig skyldiga till våldsbrott är mindre än de äldres. Trots att våldet har ökat så är majoriteten av våldsverkarna fortfarande över 30 år. Detta har även varit fallet hela tiden efter andra världskriget. Men vad beror det då på att diskussionen oberoende av vad som verkligen är fallet så lätt fokuseras på de unga?

Det är knappast möjligt att finna en förklaring för detta vare sig i våldsstatistiken eller i människornas personliga erfarenheter; i allmänhet känner blott få till de förändringar som våldsstatistiken visar upp och så länge som våldet inte är mer omfattande än vad som nu er fallet har inte särskilt många människor kommit i personlig kontakt med våldets mest allvarliga former. Det förefaller också vara så, att det är en annan faktor som bäst förklarar situationen. Denna faktor är en faktor som förenar de flesta av alla människor, nämligen rädslan för våld.

De ungas våld skiljer sig i detta avseende på en väsentlig punkt från de vuxnas: de ungas våld riktar sig oftare mot okända offer. ⁸⁾ Just denna typ av våld fruktar man mest. Människorna skräms av tanken på att bli offer för våld av en slump, utan att på något sätt kunna förbereda sig för detta och utan möjlighet att på förhand skydda sig mot detta. ⁹⁾ Av samma orsak fylls kvällstidningarnas första sidor av rubriker som gäller ungdomsgång som sparkar ihjäl äldre, våldtäktsmördare som lurar i mörkret, rånare som är helt likgiltiga för sina offers liv o.s.v. Det som man fruktar mest är också det som säljer bäst och som därför får de största rubrikerna.

Den stora allmänhetens rädsla och den bild av våldet som massmedierna ger reproduceras i det sätt varpå de politiska beslutsfattarna uppfattar våldsproblemet. ¹⁰⁾

Som det svåraste problemet uppfattar man också på det offentliga planet »sådana våldsdåd som förefaller vara helt »oförklarliga« och som riktat sig mot okända offer.¹¹⁾ Då det närmast är unga personer som gör sig skyldiga till gärningar som riktat sig mot okända offer är det dessa som utsätts för risken att ställas i fokus för diskussionen så snart ett sådant brott blir känt.

De allmänna bakgrundsfaktorerna till våld

Det är alltså två drag som karaktäriserar de ungas våld: för det första varierar våldsnivån starkast ifråga om det våld som personer mellan 15 och 29 år svarar för, och för det andra riktar sig de ungas våld relativt sett oftare mot personer som är okända för gärningsmannen. En naturlig följdfråga blir därför: vad är det som förklarar dessa regelbundenheter?

Det förefaller inte vara möjligt att förklara ungdomsbrottslighetens särdrag med direkt hänvisning till avvikande bakgrundsfaktorer. Enligt Juhani Mattilas doktoravhandling kännetecknas de unga våldsverkarna över lag av samma karaktäristika som andra våldsverkare, d.v.s. av att de i alla avseenden är klart vanlottade. Likheterna i den sociala bakgrunden för alla dem som gjort sig skyldiga till våldshandlingar är klart större än olikheterna.

I sin undersökning klassificerar Mattila de finska våldsverkarna i tre skilda huvudgrupper. Den första typen brottslingar utgörs av unga män, som vid tidpunkten för sin gärning ännu bodde hos sina föräldrar. De är i ekonomiskt avseende beroende av sina föräldrar på grund av att de har svårigheter att finna en stadigvarande arbetsplats. Atmosfären i hemmet fördunklas av en alkoholiserad och våldsam far. Till denna far har den unga ett dåligt förhållande. I skolan har den unga sådana anpassningssvårigheter som åtminstone till en del förklaras av konflikterna i hemmet. De unga männens våld får dock sin utlösning i gärningar utanför hemmet.

I Mattilas klassificering utgörs den andra våldsbrottslingstypen av personer som lider av psykoorganiska funktionsrubbningsar. De har inte haft framgång i skolan till följd av sin dåliga intellektuella kapacitet och deras skolbildning är därför liten. Offer för deras våldshandlingar blir ofta en berusad man som betett sig kränkande och som också tidigare har haft för vana att provocera andra män till angrepp.

Den tredje typen utgörs av svårt alkoholiserade män, som redan tidigare har gjort sig skyldiga till våldshandlingar och som allt sedan de var unga levt ett liv som präglats av deras antisociala personlighetsstörningar. Som konsekvenser av karaktärsstörningar finner man hos dem svårigheter att anpassa sig till skolgång och senare till arbete samt oförmåga att uppleva depressiva känslor. De har haft ett dåligt förhållande till sina föräldrar. Männen har levt rotlösa i en våldsam underkultur, där de också själva ofta har blivit offer för misshandel.¹²⁾

De inbördes skillnaderna mellan de grupper av våldsbrottslingar som Mattila har typologiserat förefaller inskränka sig just till de särdrag som jag har för avsikt att

utreda här, d.v.s. till våldsbrottslingens ålder och våldets inriktning på vissa offer. I dessa avseenden är skillnaderna följande.

Den första och den tredje gruppen skiljer sig från varandra framför allt ifråga om ålder, men också ifråga om objektet för våldet. Inom den första gruppen är våldsverkaren en ung person, medan gärningsmannen inom den tredje gruppen är äldre. Det utmärkande draget för den andra gruppen – en psykoorganisk funktionsrubbing i hjärnan – är däremot inte åldersspecifik. Beträffande den inriktning våldet tar är det skäl att observera att gruppen med unga brottslingar skiljer sig från den andra och tredje gruppen därigenom att våldets inriktning inom den andra och tredje gruppen är densamma som det sociala umgängets vanliga inriktning. Objektet för våldet finns inom den egna referensgruppen, d.v.s. offret är vanligen någon sådan som är socialt vanlottad (arbetslös, alkoholist, före detta fånge etc.). De ungas våld riktar sig däremot inte nödvändigtvis mot sådana personer som de har det livligaste sociala umgänget med. De unga våldsvärkarna låter det inre tryck de bär på få utlopp utanför hemmet: offren blir sådana som hör till gänget, som är bekanta eller som är helt obekanta. De unga utgör därför en fara också för dem som inte hör till deras primära sociala miljö.

Våld som riktar sig mot okända

Då de sociala bakgrundsfaktorer som avviker från de genomsnittliga inte i tillräcklig mån kan förklara varför de ungas våld oftare än vanligt riktar sig mot personer som är obekanta, måste man försöka finna en förklaring genom att undersöka fenomenet i sig. Hurudant det våld som riktar sig mot okända offer är kan beskrivas genom data som jag har funnit i ett sampel av de sinnesundersökningar som utfördes i Finland år 1987.¹³⁾

Av dem som åtalades för livsbrott var 14% sådana som hade riktat sitt brott mot en okänd person. Den exceptionella inriktningen hos våldsbrott som hade en ung person som gärningsman kunde observeras mycket klart. Av de brottslingar som var mellan 15 och 29 år hade 25% riktat sin våldshandling mot ett okänt offer, medan bara 8% av dem som var över 30 år dödade en person som var okänd för dem.¹⁴⁾

De olika åldersgruppernas brott mot okända offer skilde sig från varandra också på annat sätt än genom sitt antal. Typiska gärningar för unga var sådana som beskrivs i följande exempel. Några liknande fall förekom ej i den grupp, vars gärningsmän var äldre.¹⁵⁾

5.5.1987 tiggde 19-åriga Ari P genom att hota med kniv tobak och en tändare av en förbipasserande man. Då mannen gav detta åt P, grep dennes kamrat, 18-åriga Tomi K, tag i mannen bakifrån och höll honom fängslad medan P 100 gånger slog mannen med kniven. Offret dog genast av sina skador. Före gärningen hade P och K bestämt sig för att »i avsikt att behålla sin ära« döda och råna första bästa person som passerade dem på gatan eller i det närbelägna snabbköpet. (Sinnesundersökningarna nr 9958 och 9959).

15.6.1987 träffade 19-årige Jani K framför alkoholbutiken ett sällskap på tre personer som var obekanta för honom. Gruppen köpte alkohol i butiken och begav sig därefter till K:s bostad för att supa. I sin bostad skröt K om hur stark han var samtidigt som han i beundrande ton talade om »Rambo«. Härvid uppstod det gräl mellan K och en av de andra männen. Mannen tog fram en kniv och uppgav sig ha för avsikt att döda »den där bögen« (K hade en ring i örat). K lyckades dock ta bort kniven av mannen, varpå han ströp denne. (Sinnesundersökning nr 10133).

7.9.1987 reste 26-årige Jouni M tillsammans med sina kamrater från Helsingfors till Uleåborg för att där följa med karatetävlingar. Framme i Uleåborg begav de sig till ett diskotek på öl. Efter stängningsdags förpassades de från diskoteket på gatan. Där började M »öva sig på karatesparkar«. Hans minnesbild av vad som hände var senare mycket dunkel, men i något skede hade han mött och kommit i gräl en okänd man. M stack en kniv i mannens bröst så att denne dog. (Sinnesundersökning nr 10190).

I dessa exempelfall betonas den manliga tuffhetens idealisering. Den kommer till uttryck i referenserna till »Rambo«, i utövandet av karate samt i det att brottet utförs »för att bevara den egna äran«. Av central betydelse i alla dessa fall är därtill att alla fall på ett eller annat sätt har en publik (en medgärningsman eller utomstående åskådare) och att det egna handlandet avspeglas i de reaktioner som publiken ger uttryck för. I detta avseende skiljer sig gärningarna klart från de våldshandlingar som hade gärningsmän som var äldre än 30 år. De äldre våldsverkarna försöker antingen medvetet dölja sitt brott eller så begick de livsbrottet under en sådan psykos då de ej noterade sin omgivning.

Också om mitt sampel är litet svarar resultatet förvånansvärt väl mot de resultat som man fått i undersökningar som utförts i USA. I USA är närmare hälften av de livsbrott som riktat sig mot okända offer av liknande slag som mina exempelfall. Typiskt för brottslingarna är uttryckligen det att de handlat i avsikt att bevara sin heder som man och att gärningarna har en publik.¹⁶⁾

Varför varierer de ungas våld? Varför riktar det sig mot okända?

Enligt Martin Daly och Margo Wilson är orsaken till att särskilt de våldshandlingar som begås av personer som är unga, ökar då våldet i samhället ökat att förändringar i samhället mest påverkar deras ställning och deras framtidsutsikter. Då konkurrensen i samhället tilltar utvecklas avvikande egenskaper, som tillhörighet till viss ras, viss etnisk grupp eller till viss språkgrupp, ofta till negativt diskriminerande särdrag. Personer som har dessa särdrag har inte någon framgång, de utestängs från samhället eller deras ställning förblir på något annat sätt marginell.¹⁷⁾

Våldsverkarnas åldersfördelning talar för sin del om svårigheter att finna en pla-

cering i samhället. I motsats till vad man ofta tror har våldet inte samband med tonårens kriser. Bara c. 4% av livsbrotten i Finland har begåtts av personer under 18 år. Detta antal är av samma storleksgrad som procentandelen livsbrott begångna av personer över 65 år och vardera av dessa åldersgruppers betydelse för våldsbrottsligheten är marginell.¹⁸⁾

Våldet är framför allt ett problem som skapas av personer mellan 18 och 65 år, m.a.o. av sådana som tillhör den generation som bildar den aktiva befolkningen i arbetsför ålder. Dessa personer ansvarar för över 90% av våldsbrotten som upptas i statistiken. Inom denna aktiva del av befolkningen ackumuleras våldet framför allt till personerna mellan 18 och 29 år, således till dem som befinner sig inom gränsområdet mellan de unga och de äldre.

I dette faktum ser man klart sambandet mellan svårigheterna att placera sig i samhället och användningen av våld. De som är mellan 18 och 29 år befinner sig i ett kritiskt skede, de är mer utsatta än andra för en negativ utveckling. För att den förlängda ungdommen skall ta slut krävs det att den enskilda individen blir ekonomiskt oberoende, att han/hon på ett eller annat sätt förmår försörja sig själv, skaffa sig en bostad, flytta bort från sitt barndomshem o.s.v. Om situationen i hela samhället är dålig drabbas de som senast kommit ut på bostads-, arbets-, etc. – marknaderna hårdast. Detta leder till att våldet mer blir ett fenomen som har samband med ungdommens avslutningsfas än med dess inledningsfas.

Också de olika formerna för ungdomens våldshandlingar avslöjar samma grundproblem. I sin mest uppenbara form syns de i sådana rån, som begås i direkt avsikt att förbättra gärningsmannens ekonomi.²⁰⁾ Vid rån visar redan gärningen som sådan å vad som utgör problemets verkliga grund. De ungas försämrade ställning och den konkurrenssituation som orsakat denna kommer mer indirekt till synes i de fall då man kämpar om status och andra sociala egenskaper av samma typ som ära.

Enligt Daly och Wilson utgör de våldshandlingar som hänförs till status och ära huvudgruppen för våldshandlingar begångna av ungdomar. Den situationstyp som dessa handlingar hänförs till kallar de för sådana »ögonblick då det är dags att visa vad man går för, men något går snett«. Kontrahenterna försöker slå ut varandra inför en publik som består av personer inom deras gemensamma referensgrupp. Situationen utmärks av machoism, av manligt övermod och dramatiserat skryt.

Det att de ungas våldshandlingar oftare än vad som genomsnittligen är fallet riktar sig mot okända offer kan samtidigt inplaceras som en del i en större helhet. En anseelig del av de gärningar som unga personer riktar mot för dem okända personer faller inom ungdomsvåldets stora huvudgrupp, »ögonblick då det var dags att visa vad man gick för, men då något gick snett«.

Men gäller inte detta också för det våld som personer över 30 år svarar för? Också i deras fall är ju den vanligaste våldssituationen ett ögonblick då det gäller att visa

vad man går för. Detta är onekligen fallet. Den avgörande skillanden ligger dock däri att de våldsverkare som är över 30 år har möjlighet att visa vad de går för för en publik som är betydligt mindre än de yngres. Såsom Mattilas undersökning visar är den sociala utslagningen för de personer över 30 år som gör sig skyldiga till våldshandlingar vanligen mycket total. Deras referensgrupp utgörs av en grupp bestående av alkoholister, före detta fångar, personer som bor i härbärgen, arbetslösa, personer som pensionerats som arbetsoförmögna etc. Den kontaktyta som denna grupp har med befolkningens genomsnitt är liten.

Däremot står en 15-29-årig – trots att han/hon är vanlottad fortfarande i något slag av kontakt eller något slag av konkurrens med andra personer i samma ålder. T.ex. sådana unga som fortfarande bor hemma har sinsemellan större likheter med varandra än vad t.ex. sådana bostadslösa alkoholister som är över 30 år har med andra personer av samma ålder som hör till den s.k. normalbefolkningen. En ung person tävlar både på arbetsmarknaden och annars med en människogrupp som är betydligt större än den som de äldre illalottade kan konkurrera med.

Häri ligger uppenbarligen också förklaringen till skillanderna ifråga om våld som riktat sig mot okända personer. Något behov att visa vad man går för uppstår ej om den andra kontrahenten inte är en potentiell konkurrent. Det är t.ex. mycket osannolikt att en situation av detta slag uppstår mellan en vanlig medborgare och en äldre bostadslös alkoholist som hotfullt skrävar på gatan. Vanligen tar människorna en lång omväg runt en sådan alkoholist och hans/hennes tal förmår knappast rubba de passerandes självkänsla. Ifråga om unga är situationen en annan. En särskilt besvärlig situation uppstår då negativa förändringar av samhället försvagar ställningen för stora grupper av ungdomar i den ålder som ligger på gränsen mot vuxenvärlden.

Det är skäl att till en kort granskning till slut ta upp frågan om varför de mot okända offer riktade våldshandlingarnas grundnivå så starkt varierar från land till annat. T.ex. i USA utgör dessa brotts andel av alla livsbrott c. 25%, medan motsvarande andel i Finland är lägre än 10%.²¹ Genom att jämföra data från olika delstater i USA har man funnit att förklaringen huvudsakligen är statistisk, knuten till urbaniseringsgraden. I de delstater i USA som är jordbruksdominerade och som saknar storstäder begås förhållandevis få våldshandlingar riktade mot okända offer, oberoende av hur låg eller hög våldsbrottlighetens nivå generellt sett är där. På motsvarande sätt är andelen våldsbrott riktade mot okända alltid relativt stor i USA:s storstäder. Finlands brottsstruktur påminner i detta fall om den som finns i de av USAS:s icke-urbana delstater, som har en våldsbrottnivå som svarar mot Finlands.

Det är uppenbarligen så att då våldet i samhället, och därigenom också andelen våldsbrott bland personer mellan 15 och 29 år ökar, så leder detta samtidigt – oberoende av om omgivningen är stad eller landsbygd – till en ökning av andelen brott som riktar sig mot okända offer. Ökningen syns ju tydligast däri att vissa typsitua-

tioner blir vanligare.²³⁾ Den grundläggande skillnaden mellan stad och landsbygd påverkas däremot inte väsentligt. Potentiella, på förhand obekanta, kontrahenter för konflikt finns det av naturliga skäl alltid proportionellt sett fler av i en stad.

Adresse: Juris lic. Jussi Pajuojja
Osmontie 1
46800 Myllykoski Finland

NOTER:

- 1) *Daly-Wilson*, s. 11-13 och 285. Daly och Wilson följer i sin undersökning vedertagen internationell kutym och använder livsbroten som indikator på våldets helhetsvolym. Man har ansett att bara statistiken över livsbrott är tillräckligt tillförlitlig för att överhuvudtaget kunna göra slutledningar beträffande våldsnivån. Också i denna artikel är utgångspunkten den att förändringar i antalet livsbrott på det mest tillförlitliga sättet återspeglar de förändringar som har inträffat beträffande våldssituationen över lag.
- 2) *Ylikangas*, s. 309, *Archer-Gartner*, statistikbilagorna.
- 3) *Ylikangas*, s. 131 och *Kommittébetänkande* 1931: 16, s. 37-38, samt tabell 10 i bilagan.
- 4) *Anttila-Törnudd*, s. 91.
- 5) *Finlands officiella statistik XXIII*. Vid domstolar rannsakade brott, respektive Brott som kommit till poliserns kännedom 1951-1986.
- 6) *Gottlieb-Gabrielsen-Kramp*, s. 304-307.
- 7) *Heiskanen-Mitchell*, s. 112. Enligt Heiskanen och Mitchell reflekterade den diskussion som på 1950-talet fördes i pressen om de s.k. platthattarna en rädsla för att det gängvåld på gator som funnits på 1920- och 1930-talet skulle återupprepas. Också pressen bidrog till att skapa panik genom att hänvisa till händelser som inträffat något decennium tidigare.
- 8) En ny och grundig internationell framställning om detta ingår i ett temanummer av *The Journal of Criminal Law & Criminology* (1987, Vol. 78:2), »Stranger Violence«. I flera olika sammanhang konstateras i detta nummer att det uttryckligen är unga personer som gör sig skyldig till våld mot okända personer (bl.a. *Zahn-Sagi*, s. 388).
- 9) *Riedel*, s. 223. Från Finland kan nämnas Taloustutkimus Oy:n tutkimus 9/1987.
- 10) *Ericson-Branek-Chan*, s. 356-357.
- 11) Då Matti Ahde 22.10.1987 i sin egenskap av riksdagens talman öppnade det riksomfattande projektet »Väkivaltaa vastaan« (»Mot våld«) behandlade han i sitt inledningsanförande först den oro som de oförklarliga våldshandlingarna gav upphov till.
- 12) *Mattila*, s. 79.
- 13) De uppgifter som presenteras senare ingår i en undersökning som jag utför för en doktorsavhandling som jag arbetar på. Forskingsmaterialet i denna undersökning utgörs av de sinnesundersökningar som utfördes åren 1987 och 1988.
- 14) I mitt sampel ingick sammanlagt 85 personer. 32 av dessa var mellan 15 och 29 år och av dessa dödade 8 en okänd person. Av de sammanlagt 53 personer som var över 30 år dödade fyra en för dem okänd person.
- 15) I de fall då en person över 30 år dödade en okänd person rörde det sig om mordbrand, sexualbrott i kombination med dödande, psykos och rån-mord. Även i den grupp där gärningsmannen var en yngre person fanns det självfallet också sådana motsvarande fall.
- 16) *Zahn-Sagi*, s. 390.
- 17) *Daly-Wilson*, s. 286.
- 18) *Finlands officiella statistik XXIII*. Vid domstolar rannsakade brott 1980-1986. I brottsstatistiken för dessa år ingår 844 livsbrott. Av dessa hade 34 begåtts av en person under 18 år och 27 av en person över 65 år.
- 19) Jfr *Daly-Wilson*, s. 286.
- 20) Enligt Zahn och Sagi är i USA medelåldern för dem som gjort sig skyldiga till rån-mord den lägsta av alla dem som gjort sig skyldiga till livsbrott (*Zahn-Sagi*, s. 388).

- 21) I forskningsmaterialet gällande sinnesundersökningar år 1987 var detta tal 14% och i Mattilas undersökning 12%. Endast 50-60% av alla dem som gjort sig skyldiga till livsbrott förordnas dock till sinnesundersökning och av dessa är uppenbarligen rätt många sådana som riktat sitt brott mot en för dem okänd person. I den undersökning som Viljanen gjort på basis av polismaterial som hänför sig till samma tid som Mattilas material fann han att bara c. 5% riktat sin handling mot okänt offer.
- 22) *Smith-Parker*, s. 136-145.
- 23) Ätminstone enligt Blocks undersökning är detta fallet i Chicago (*Block*, s. 498) och enligt Gottlieb, Garbielsen och Kramps undersökning i Köpenhamn (*Gottlieb-Garbielsen-Kramp*, s. 395).

Litteratur

- Antilla, Inkeri – Törnudd, Patrik*: Kriminologia. Porvoo 1970.
- Archer, Dane – Gartner, Rosemary*: Violence & Crime in Cross-National Perspective. New Heaven 1984.
- Block, Richard*: Homicide in Chicago – A Nine Year Study (1965-1973). The Journal of Criminal Law & Criminology, 1976, Vol. 66:4.
- Daly, Martin – Wilson, Margo*: Homicide. New York 1988.
- Ericson, Richard – Baranek, Patricia – Chan, Janet*: Vizualizing Deviance: A Study of News Organisation. Toronto 1987.
- Gottlieb, P. – Gabrielsen, G. – Kramp, P.*: Increasing rates of homicide i Copenhagen from 1959 to 1983. Acta psychiatr. scand. 1988:77.
- Finlands officiella statistik XXIII*: Brott som kommit till polisens kännedom 1950-1987.
- Finlands officiella statistik XXIII*: Av domstolar rannsade brott 1950-1986.
- Heiskanen, Ilkka – Mitchell, Ritva*: Lättahatuista punkkareihin. Keuruu 1985.
- Kommittébetänkande* 1931:16.
- Mattila, Juhani*: Alltiudesta syyllystyä toistamiseen väkivaltarikokseen. Helsinki 1988.
- Projektet – »Väkivaltaa vastaan« (»Mot våld«)* Projektmaterialet.
- Riedel, Marc*: Stranger Violence – Perspectives, Issues and Problems. The Journal of Criminal Law & Criminology, 1987, Vol. 78:2.
- Smith, Dwayne och Parker, Robert*: Type of Homicide and Variation in Regional Rates. Social Forces 1980, Vol. 59:1.
- Ylikangas, Heikki*: Puukkojunnkareitten esiinmarssi. Keuruu 1976.
- Zahn, Margaret – Sagi, Philip*: Stranger Homicides in Nine American Cities. The Journal of Criminal Law & Criminology 1987, Vol. 78:2.